

Комунікаційні дефіцити, пов'язані з ураженням правої півкулі мозку (RHD)

1. ВСТУП

Що таке ураження правої півкулі мозку (RHD)?

Ураження правої півкулі мозку (**Right Hemisphere Damage, RHD**) виникає внаслідок **інсультів, травм головного мозку, пухлин або нейродегенеративних захворювань**.

- ◆ **Частота:** Інсульти правої півкулі зустрічаються так само часто, як і лівої.
 - ◆ **Проблема:** Симптоми можуть бути менш помітними через **анозогнозію** (знижене усвідомлення власних дефіцитів).
 - ◆ **Основний вплив:** Ураження правої півкулі частіше порушує **екстралінгвістичні** (не мовні) аспекти комунікації, такі як **дискурс, просодія, невербальна комунікація**.
-

2. ОСНОВНІ ТИПИ ПОРУШЕНЬ КОМУНІКАЦІЇ

2.1. Екстралінгвістичні дефіцити

□ Дискурс

- Важко **розуміти основну ідею розповіді**.
- Втрачається зв'язність тексту, порушується його логічна структура.
- **Продукція дискурсу:** висловлювання можуть бути **хаотичними, надмірними або без чіткої мети**.

□ Прагматичні дефіцити

- **Порушений зоровий контакт** при спілкуванні.
- **Не розуміють**, що знає співрозмовник про тему.
- **Не можуть усунути комунікативні розриви** (наприклад, пояснити незрозуміле слово).

2.2. Дефіцити інтерпретації невербальних сигналів

- ◆ Пацієнтам **важко розпізнавати емоції** через міміку або тон голосу.
- ◆ Вони самі **слабо виражають емоції** (монотонний голос, відсутність емоційної експресії).

2.3. Гетерогенність проявів

- 50% дорослих з RHD мають **когнітивно-комунікативні порушення**.
- Найчастіше зустрічаються **дефіцити уваги та пам'яті**.
- Комунікативні порушення, такі як **апрозодія** (втрата інтонаційного забарвлення мовлення), зустрічаються рідше.

3. ОСНОВНІ ТЕМИ ПОРУШЕНЬ РОЗУМІННЯ

3.1. Активація віддалених значень

- ◆ Гіпотеза грубого кодування (**coarse coding hypothesis**):
- ◆ Права півкуля мозку допомагає розпізнавати **абстрактні та маловживані значення слів**.
- ◆ Ураження цієї півкулі ускладнює зв'язок між віддаленими значеннями (наприклад, "скло" → "різати").

3.2. Множинні значення

- ◆ Пацієнти з RHD часто розуміють вислови **буквально**:
- ✓ Не розуміють **ідіом та метафор**.
- ✓ У складних завданнях можуть **активувати кілька значень**, але не вміють **обрати найдоречніше**.

3.3. Використання контексту

- ◆ У деяких випадках пацієнти **не можуть використати контекст** для розуміння загальної теми.
- ◆ Але в природних розмовах контекстні ефекти можуть залишатися **нормальними**.

4. КЛІНІЧНІ ІМПЛІКАЦІЇ

4.1. Діагностика

Оцінка має враховувати **різноманітність проявів і контекст завдань**.

4.2. Інтервенція

✦ **Основні методи:**

- ✓ **Навчання використання контексту** (пошук ключових підказок у тексті).
- ✓ **Рольові ігри** – тренування прагматичних навичок.
- ✓ **Моделювання ситуацій** для покращення комунікативних стратегій.

4.3. Індивідуальний підхід

! Гетерогенність дефіцитів вимагає персоналізованих терапевтичних стратегій.

5. ПРОБЛЕМИ ПРОДУКЦІЇ ДИСКУРСУ

Пацієнти з RHD мають труднощі з:

- ✗ **Когезією** – порушена логічна зв'язаність висловлювань.
- ✗ **Когеренцією** – втрачається загальна тема або основна ідея тексту.
- ✗ **Організацією** – проблеми з правильним порядком подій.

💡 **Причини:**

- **Дефіцити виконавчих функцій** (планування, послідовність).
- **Дефіцити пригнічення зайвої інформації.**

- **Проблеми з комунікативними намірами** (нездатність адаптувати повідомлення до слухача).
-

6. ОЦІНКА ДЕФІЦИТІВ

- ◆ Тестування комунікативних порушень:
 - ✓ Mini Inventory of Right Brain Injury (MIRBI).
 - ✓ Right Hemisphere Language Battery (RHLB).
 - ✓ Protocole Montreal d'Evaluation de la Communication (MEC).

✦ Проблеми тестів:

- ✗ Не враховують легкі дефіцити.
 - ✗ Не оцінюють інтеграцію складних підказок.
-

7. КОРЕКЦІЯ КОМУНІКАТИВНИХ ПОРУШЕНЬ

7.1. Робота з активацією віддалених значень

- ✦ Використання завдань на асоціативне мислення (зв'язки між словами).
- ✦ Робота з метафорами та переносним значенням.

7.2. Використання контексту

- ✓ Навчання через пошук ключових слів у тексті.
- ✓ Використання соціальних сценаріїв (імітація реальних ситуацій).
- ✓ Тренування ідентифікації нерелевантних значень.

7.3. Покращення продукції дискурсу

- ✓ Використання завдань на побудову логічних історій.
- ✓ Використання послідовності зображень для формування зв'язного тексту.
- ✓ Робота над макроструктурою оповіді.

✦ **Обмеження:**

- ❖ Поки що немає підтверджених ефективних методів терапії.

8. ВИСНОВКИ

- ✓ Пацієнти з RHD стикаються з проблемами контекстуального розуміння.
- ✓ Вони мають труднощі з пригніченням нерелевантної інформації.
- ✓ Індивідуалізовані методи терапії допомагають частково компенсувати дефіцити.
- ✓ Необхідні додаткові дослідження для створення ефективних корекційних програм.

Приклад <https://youtu.be/-BJiCGL4oEM?t=156>